

AZ ABORTUSZ-SZABÁLYOK SZIGORÍTÁSÁRÓL

A kormány T/2293. számú javaslatában az Alkotmánybíróság vonatkozó döntése nyomán előállt jogalkotói kötelezettségének kíván eleget tenni. A TASZ álláspontja szerint a javasolt módosítások a terhességmegszakítás szabályainak szigorítását eredményeznék, ahelyett, hogy ösztönző, szélesebb körű szolgáltatásokkal csökkentenék az abortuszok számát. A magzati élet védelmére törekvő tanácsadás kötelezővé tétele a nők alkotmányos jogainak elfogadhatatlan korlátozását jelentené.

A javaslat egyes rendelkezései

- ☛ önkényesen korlátozzák a nő és a család jogát a magánéletük körébe tartozó döntésben;
- ☛ nem következnek az Alkotmánybíróság határozatából;
- ☛ nem tartalmazzák az abortuszok számának csökkentését szolgáló állami feladatvállalást, csak kilátásba helyezik azt.

A fogamzásgátló készítmények kedvezményes igénybevételéről Javaslat 1. §

A TASZ egyetért a Javaslat indokolásában megfogalmazott állítással, mely szerint a nem kívánatos terhességek megelőzése az egyik leghatékonyabb eszköz az abortuszok számának csökkentésére. A megelőzés terén nyújtott támogatás olyan állami intézkedés, amely az élet védelmére vonatkozó általános intézményes kötelezettségek közé sorolható.

A TASZ egyetért a Javaslat indokolásával abban is, hogy a fogamzásgátlás támogatásával az állam eleget tehet életvédelmi kötelezettségének. A kedvezményes igénybevétel megteremtése nemcsak hatékony eszköz a nem kívánt terhességek megelőzésére, de megfelel az indo-

kolásban megfogalmazott szándéknak, hogy az állam elsősorban a szolgáltatások bővítésével és az abortusz megelőzésére ösztönző intézkedésekkel tegyen eleget életvédelmi kötelezettségének.

Eppen ezért kifogásoljuk, hogy a Javaslat a jövőre halasztaná a kedvezményes igénybevétel szabályozását. A jelen törvénymódosítás keretében kellene az ezzel kapcsolatos lépéseket megtenni.

Elfogadhatatlan, hogy a törvényhozó újabb szigorításokat vezessen be az abortuszhoz való hozzáférésben, miközben a kényszerítő elemeket nem tartalmazó, ugyanakkor hatékony lépéseket nem teszi meg. Álláspontunk szerint a rászorultság/életkor függvényében ingyenes/kedvezményes hozzáférést kellene biztosítani. A 18 éven aluliak számára ingyenessé kell tenni a fogamzásgátló szerekhez való hozzáférést, az egészségügyi szakellátás intézményeiben csakúgy, mint a Családvédelmi Szolgálatoknál.

A válságkezelő tanácsadásról Javaslat 1. §

A TASZ egyetért azzal a szándékkal, hogy megteremtsek a válsághelyzetben lévő nők szakzerű krízistanácsadására alkalmas intézményeket. Örömmel látjuk, hogy az elgondolás szerint a válságtanácsadás akár a család egészére is kiterjedhet. Nem értünk egyet azonban azzal, hogy a válságtanácsadás önkéntes igénybevételének lehetősége is csak a jövőben valósulhasson meg. Jelenleg is működnek krízisintervenciós szolgáltatások, azok fejlesztési üteméről a törvénynek határozottan intézkednie kellene.

Az Alkotmánybíróság határozatában megfogalmazott többletintézkedés kívá-

nalomnak megfelel, ha a tanácsadás rendszere olyan krízisszolgáltatással bővül, amelynek igénybevételéről a nő, illetve családja maga dönt, és amelynek célja az, hogy megfelelő mentálhigiénés szolgáltatást biztosítson a válsághelyzetben lévő terhes nő számára.

A válságtanácsadásnak a kötelező tanácsadás rendszerétől elkülönülten kell működnie.

A válságtanácsadást végző terápiai szakembernek arra kell törekednie, hogy a terhes nővel önkéntes együttműködést alakítson ki. Tevékenysége csak akkor lehet eredményes, ha a döntési képességében elbizonytalanodott, válsághelyzetű nőnek segítséget ad abban, hogy megtalálja a saját értékrendjének és élethelyzetének megfelelő döntést a terhességről. Az olyan beavatkozás, amely a krízishelyzetben lévő nő egyensúlyvesztését, befolyásolhatóságát, esetleges bűntudatát arra használja föl, hogy őt mások által kívánatosnak vélt megoldások elfogadására bírja, a krízisintervenciós szakma etikai normái szerint visszaélésnek minősül.

Civil szervezetek bevonására – mivel felelősségteli és felsőfokú szakmai képzettséget igénylő pszichoterápiás intervencióról van szó – csak állami engedélyeztetés után kerülhet sor. Az engedélyeztetés feltételeinek kidolgozását, az engedélyezés elvégzését nem az ÁNTSZ-re kell bízni, mint ahogy az a Javaslatban szerepel, hanem a pszichoterápiás szakmai testületekre. Ez nyújthat garanciát arra, hogy csak a krízisintervencióban megfelelő képzettséggel rendelkező szakemberek láthassák el ezt a feladatot. Nem szabad előfordulnia, hogy állami megbízásból és közvetítéssel, magzatvédő szervezetek folytassanak „krízisintervenciót” a válsághelyzetű nők körében.

A súlyos válsághelyzet fogalmáról Javaslat 2. §

Az Alkotmánybíróság 48/1998. (XI. 23.) AB határozatában megállapította: nem alkotmányellenes, ha törvény állapotos nő súlyos válsághelyzete esetén lehetővé teszi a terhesség megszakítását. Módosításra maga a fogalom szorult.

A magzatvédelmi törvény ugyanis úgy határozta meg a nő válsághelyzetét, mint amely nem önmagában szolgál indokul a terhesség megszakításra, hanem közvetett módon. E definíció szerint a nő súlyos válsághelyzete a magzat egészséges fejlődését veszélyeztető állapot, ezekben az esetekben a terhességmegszakítás indoka a magzat egészséges fejlődését fenyegető veszély.

A testi, lelki vagy szociális válságban lévő nőtől a nem tervezett terhesség megtartása olyan aránytalan terhet jelentene, amelyet nem lehet tőle megkívánni. A nő önrendelkezési jogához tartozik, hogy a törvényes feltételek fennállása esetén elvégezzék rajta a terhességmegszakítást. Az Alkotmánybíróság határozata szerint a nő válsághelyzete ilyen törvényes indok. Így a magzatra való korábbi hivatkozás a definícióban megalapozatlan volt. A TASZ egyetért a Javaslat 2. §-ban szereplő meghatározással.

A külföldiek terhességmegszakításáról Javaslat 3. §

A jelenlegi szabályozás szerint nem magyar állampolgár akkor kérheti terhessége megszakítását, ha Magyarországon érvényes tartózkodási engedéllyel rendelkezik.

A Javaslat ezt a lehetőséget azokra kívánja korlátozni, akik legalább három hónapja az ország területén tartózkodnak. Az indoklás szerint erre az abortusz-turizmus elkerülése céljából van szükség. Nehezen érthető, hogy ha eddig nem alakult ki ez a jelenség, miért éppen most, a szabályok tervezett szigorítása során tart tőle a kormány. A Javaslat megvalósulása esetén azok a külföldi állampolgárok, akik közvetlenül Magyarországi letelepedésük után azonosítják korábbi, nem tervezett terhességüket, a jövőben nem folyamodhatnak abortuszért, mert erre első ízben há-

rom hónap elteltével kerülhetne csak sor. Ekkor azonban már a magyar törvények nem teszik lehetővé a terhesség megszakítását, kivéve, ha súlyos egészségi ártalom áll fenn. Így ez a korlátozás nemcsak indokolatlan, hanem sérelmes is a Magyarországon dolgozó, itt tanuló külföldiek számára. Várhatóan a külföldi állampolgárokkal szembeni megkülönböztetésként fogják értékelni – teljes joggal.

A magzatvédelmi irányultságú tanácsadásról Javaslat 4. §

Az Alkotmánybíróság azt írta elő, hogy a válsághelyzet nyilatkozattal történő igazolása esetén ellensúlyt képező rendelkezéseket kell hozni a magzati élet védelmére. Az eszközök megválasztásában nem támasztott követelményeket a határozat rendelkező része. Az indoklásban szereplő példák jogi értelemben csak javaslatok.

A család, illetve a nő rábeszélése a nem kívánatos terhesség megtartására a TASZ álláspontja szerint sérti a magánélethez való jogot és a lelkiismereti szabadsághoz való jogot. Ezek a jogok tartalmazzák, hogy mindenki maga választhatja meg, kivel kívánja megosztani kényes magánéleti problémáit. Az állam nem kötelezheti el magát az egyik megoldás mellett, nem gyakorolhat nyomást a terhes nőre és családjára.

A Javaslat a magzat megtartása érdekében történő tanácsadásról ír: „finom megfogalmazása” sem leplezi, hogy a tervezet megvalósulása esetén a nőt a tanácsadás során erőszakos rábeszélés fenyegetheti. Az indoklás a tanácsadás elsődleges feladatát „a terhességmegszakítás lehetőség szerinti elkerülésének előmozdításában jelöli meg”.

A Javaslat úgy fogalmaz, hogy „amennyiben a tájékoztatás ellenére a kérelmező a terhességmegszakítás iránti kérelmét továbbra is fenntartja” – vagyis a tájékoztatás célja, hogy a nőt vagy a családot lebeszélje a terhességmegszakításról. Ez alól még az sem kivétel, ha a terhesség bűncselekmény következménye, hiszen a tanácsadáson való megjelenés alól csak az egészségügyi indikációjú abortusz esetén kap a terhes nő felmentést.

A TASZ álláspontja szerint a magzati élet védelmére csak olyan intézkedések

hozhatók, amelyek nem sértenek alkotmányos alapjogot. Ebben az esetben ugyanis nem alapjog – az élethez való jog – áll szemben az egyén önrendelkezési jogával, hanem az alapjognál gyengébb értékvédelmi kötelezettség. Az állam ezekben az esetekben az élet védelmére irányuló általános kötelezettségének kell eleget tennie. Ez nem azonos azzal a helyzettel, amikor két alapjog ütközik egymással.

A magzatvédelmi irányultságú, s ugyanakkor kötelező tanácsadás elutasítandó, mert a terhes nőkre és családjukra való nyomásgyakorlás a magánélethez való jog és a lelkiismereti szabadsághoz való jog sérelmét jelenti.

Az ismételt megjelenés kötelezettségéről Javaslat 4. §

A Javaslat a tanácsadás menetét két szakaszra bontja, és kötelezi a nőt az ismételt megjelenésre. 1992-ben a törvényhozó az alternatívákat felkínáló tanácsadással és a háromnapos gondolkodási idő bevezetésével kívánt gondoskodni arról, hogy a terhesség megtartásáról a nő, illetve a család kellően megérett döntést hozzon. A törvény úgy rendelkezik, hogy az egészségügyi intézménynél csak a tanácsadást követő három nap elteltével lehet jelentkezni a terhességmegszakítás elvégzésére.

A javaslattevő nem veszi figyelembe azt a tényt, hogy a nem tervezett terhességről a nő és a család már döntést hozott, amikor kérelemmel jelent meg a Családvédelmi Szolgálatnál. A tanácsadás és a három nap várakozási idő eddig is korlátozást jelentett, mivel kizárta, hogy a terhes nő azonnal és közvetlenül orvosától kérhesse az abortuszt.

A TASZ álláspontja szerint elfogadhatatlan, hogy az egyszeri, kötelező tanácsadási alkalmon túl további megjelenésre kötelezik a terhes nőt. Az Alkotmánybíróság határozatában nem szerepel olyan előírás, hogy a tanácsadás folyamatába további szigorításokat vezessenek be. A Családvédelmi Szolgálat felajánlhatja az ismételt megjelenés lehetőségét; a tanácsadás esetleges további igénybevételéről azonban az érintett maga jogosult dönteni.

A jogi feltételek megismerhetőségéről Javaslat 4. §

Az abortuszra váró nő kiszolgáltatottságát tovább növelné az a rendelkezés, mely szerint a tanácsadáson való első megjelenésekor nem kap tájékoztatást arról, hogy ki és milyen indokkal jogosult a terhességmegszakításra.

Az indokolás nem hagy kétséget afelől, hogy a késleltetett tájékoztatást a javaslattevő a pszichés nyomásgyakorlás eszközének tekinti: a „tanácsadás egyes konkrét feladatainak rangsora, időrendi sorrendje is a terhesség megtartásának elsődlegességéhez igazodik, a terhességmegszakítás konkrét feltételeiről adott tájékoztatásra ... kizárólag azt követően kerülhet sor, ha az anya terhességmegszakítással kapcsolatos szándéka megváltoztathatatlanak mutatkozik.”

Amennyiben előírásá válik a másodszori megjelenés, a jogi tájékoztatás semmiképp nem maradhat erre az alkalomra, mert ez még inkább fokozná a nő kiszolgáltatottságát. Az első megjelenésen kioktatásban részesül, majd legkorábban négy nap múlva tudhatja meg, milyen eljárásban döntenek a kérelméről.

• Nem tudhatja, hogy egyáltalán jogosult-e a beavatkozásra, ugyanakkor egyértelművé teszik számára, hogy a terhesség megtartására kívánják bírni.

• Nem tudhatja, hogy a Családvédelmi Szolgálat munkatársának nincsenek jogi eszközei arra, hogy őt döntése megváltoztatására bírja.

A TASZ elfogadhatatlannak tartja, hogy a Szolgálatnál jelentkező nő ne kapjon azonnali tájékoztatást arról, hogy milyen feltételekhez köti a törvény a terhességmegszakítás elvégzését. A jelenleg hatályos törvényben a tájékoztatás menetében első helyen szerepel a jogszabályi feltételek ismertetése [1992. évi LXXIX. törvény 9. § (1) bek. a. pontja].

A TASZ álláspontja szerint biztosítani kell, hogy a terhességmegszakítás jogszabályi feltételeiről mindenki tájékoztatást kérhessen, és arról írásbeli szóróanyagokat is kaphasson a Családvédelmi Szolgálat irodáiban. Ez a tájékoztatás ki kell terjedjen arra, hogy

- melyek a terhességmegszakítás törvényes feltételei;
- hol és milyen fogadási renddel működnek a Családvédelmi Szolgálatok;

- milyen elemekből áll a tanácsadás;
- milyen lépéseket tartalmaz a terhességmegszakítással kapcsolatos eljárás.

Jelenleg a Családvédelmi Szolgálat nem kap támogatást ahhoz, hogy ismerető füzetet adjon ki működéséről, és azt széles körben hozzáférhetővé tegye, illetve, hogy tevékenységét a tömegkommunikációs eszközökben hirdethesse. Így a többség arról sem szerez tudomást, hogy nemcsak a lakókerületükben lévő irodát kereshetik föl, hanem választhatnak a lakóhelyüktől távolabb működő védőnőt is.

A súlyos válsághelyzet fennállásáról Javaslat 6. §

A Javaslat nem szigorított a válsághelyzet fennállásának igazolásán. Továbbra is elégségesnek tekinti, hogy a nő arról nyilatkozzon, és aláírásával hitelesítse kérelmét.

Az Alkotmánybíróság úgy rendelkezett, hogy ez a megoldás elfogadható. Helyes is, hogy a törvényhozó nem a válsághelyzet mibenlétének firtatásával kíván életvédelmi rendelkezést hozni, hiszen ezzel beavatkozna a nő és a család belső ügyeibe, kikezdené a magánélet jogi határait.

A terhességmegszakítás díjának növeléséről Javaslat 7. §

A törvényjavaslat eltörölné az eddigi tízezer forintos fix összegű terhességmegszakítási díjat, és ehelyett olyan szabályozást kezdeményez, mely szerint – nem egészségügyi indikációjú abortusz esetén – a nőnek meg kell fizetnie a beavatkozás teljes költségét. Pontosan annyi térítést kell majd fizetni, mint amennyit a társadalombiztosítás is fizet a kórházaknak. Ez a térítés jelenleg tízenhatezer forint, de ez az összeg folyamatosan emelkedik. Figyelembe véve, hogy a terhességmegszakítás tényleges kórházi költsége negyvenezer forint fölött van, a Javaslat hatályba lépése esetén a térítés összege akár a most kilátásba helyezett tízenhatezer forint háromszorosára is emelkedhet!

A törvényjavaslat indokolásának kidolgozása során az első változatban a Ja-

vaslat készítője még teljes nyíltsággal megfogalmazta, hogy „a terhességmegszakítás lehetőségét pénzügyi eszközökkel igyekszik korlátozni”. Hiszen aki nem tudja megfizetni a rendelkezésre álló néhány napon belül a műtét díját, kénytelen lesz a nem kívánatos terhességet megtartani. Arról pedig, hogy szociális rászorultság esetén ki és milyen mértékű kedvezményre lesz jogosult, nem a parlament fog dönteni, hanem a törvény végrehajtási rendeletét megalkotó miniszter.

Aggodalomra ad okot, hogy a Javaslat egy korábbi változatban teljesen eltörölték a szociális alapon kérhető kedvezményt, a jelenlegi változatban pedig kilátásba helyezték, hogy a jelenleginél szűkebb kör számára kívánják jogosultságot teremteni. A Szolgálat munkatársait „megfelelő eljárási eszközökkel” kívánják ellátni a jövőben, hogy ellenőrizhessék a rászorultságot. Vagyis a szándék változatlan: pénzügyi kényszerrel rábírná a nőt, illetve családját a nem kívánt terhesség megtartására.

A tervezett megoldás a TASZ álláspontja szerint a lehető legrosszabb eljárás volna az abortuszok számának kényszerű csökkentésére: következményei sajnos nagyon is jól beláthatók. Hogyan lennének megfelelő körülményei a gyermek felnevelésére annak, aki csak azért hordja ki terhességét, mert nem tudja a műtét díját kifizetni?

A meghatározott összegű térítési díj fenntartása mellett továbbra is arra kellene lehetőséget adni, hogy aki jövedelemkimutatásával igazolja rászorultságát, kérhesse a díj mérséklését, az eddigi arányok szerint.

Az Alkotmánybíróság vonatkozó határozatáról

A törvényjavaslat betervezői a tervezett szigorításokat nagyjából az Alkotmánybíróság határozatából szükségszerűen fakadó változtatásként tüntetik fel. A TASZ nem ért egyet ezzel az érveléssel. Az alábbiakban röviden összefoglaljuk, mi az, amit a határozat kötelezően előír, és álláspontunk szerint hogyan lehet ennek az előírásnak az alapvető személyiségi jogok tiszteletben tartásával eleget tenni.

Az Alkotmánybíróság 1998 novemberében hozott határozatában elutasította a magzatvédelmi törvény alkotmányellenességének kimondását kérő indítványo-

kat, valamint azt az indítványt is, hogy határozza meg a magzat jogállását. Nem tartotta alkotmányellenesnek, hogy a nő súlyos válsághelyzetére hivatkozva kérhesse a terhesség megszakítását, ennek megfelelően a súlyos válsághelyzetet meghagyta a terhességmegszakítás törvényes indokait tartalmazó felsorolásban. A testület úgy foglalt állást, hogy a törvényhozó meghagyhatja a nőnek azt a jogát, hogy maga döntse el: elfogadhatatlan terhet jelent-e számára a terhesség folytatása. Ez esetben azonban egyéb intézkedésekkel kell eleget tenni az állam alkotmányos életvédelmi kötelezettségének.

Hogyan értelmezhető az emberi élet védelmére irányuló állami kötelezettség ebben az esetben? Az állam életvédelmi kötelezettsége az Alkotmánybíróság fel-fogása szerint azt a kötelezettséget jelenti, hogy az állam teremtsen meg és védje az élethez való jog biztosításának intézményes feltételeit. Ez a kötelezettség olyan élethelyzetekre is kiterjedhet, ahol a védett lény – mint a magzat – nem jogalany. De ilyen esetben az állam nem folyamodhat olyan eszközökhöz, melyek alapjogot korlátoznak, mert az alapjoggal szemben nem egy másik alapjogot véd. Két alapjog szembenállásáról akkor beszélhetnénk, ha az anya önrendelkezési jogával a magzat élethez való anyai joga állna szemben. A magyar jogban a magzat nem jogalany, így alkotmányos alapjogai sem lehetnek.

Ebből az következik, hogy az állam, miközben köteles kedvező feltételeket teremteni az élet megóvása számára és terjeszteni az élet értéke iránti tisztelet szellemét, céljai elérésére nem választhat

olyan eszközöket, amelyek sértik a nő önrendelkezési jogát.

Több olyan eszköz áll rendelkezésre, amelyek megfelelnek annak az Alkotmánybíróság határozatából fakadó követelménynek, hogy hatékonyan csökkentsék az abortuszok számát, ugyanakkor ne avatkozzanak be a családok magánéletébe, ne sértsék a nő lelkiismereti szabadságát. Ide sorolható

- a nem kívánatos terhességek megelőzése;
- a tanácsadó szolgáltatások akár többszöri igénybevételének felajánlása;
- az önkéntesen igénybevehető válságtanácsadás bevezetése;

Nem következik a határozatból, és álláspontunk szerint alkotmányellenes helyzetet teremt, ha a nőket eljárási és pénzügyi kényszerintézkedésekkel akarják szándékuk megváltoztatására bírni.

A TASZ Álláspont című kiadványát egyes törvényjavaslatok parlamenti vitájára jelentetjük meg, eddig az alábbi számokat juttattuk el az országgyűlés képviselőihez:

1. Az egészségügyi adatok védelméről
2. A drogszabályok szigorításáról
3. Az egészségügyi törvény betegjogi rendelkezéseiről
4. A büntetőeljárás törvényjavaslatról
5. A drogszabályok szigorításáról
6. Az egészségügyi törvény módosításáról
7. A személyes adatok védelméről
8. A dajkaterhességről
9. Az Internet szabadságáról

A TASZ álláspontja, összefoglalva:

Egyetértünk azzal, hogy

- ☞ a Javaslattal felajánlott és önkéntesen választható szolgáltatásként szerepelteti a válságtanácsadást és az egyéb, a terhes nő és családja megsegítésére irányuló segítségnyújtási formát;
- ☞ kötelezettséget vállal a nem kívánatos terhességek megelőzésére szolgáló rendelkezések megteremtésére.

Ellenezzük, hogy

- ☞ a Javaslattal nem szabályozza, ki jogosult ingyenes (18 év alattiak, rászorultak), illetve kedvezményes fogamzásgátlásra;
- ☞ a kötelező tanácsadást a döntés meg-alapozottságát elősegítő, a nő lelkiismereti szabadságát tiszteletben tartó felvilágosításból magzatvédelmi irányultságú kioktatássá alakítsák; azaz célul tűzzék ki, hogy a tanácsadó a nem tervezett terhesség megtartására bírja a nőt és családját;
- ☞ kötelezővé tegyék a tanácsadás többszöri igénybevételét;
- ☞ tovább korlátozzák a külföldi állampolgárokat a terhességmegszakításhoz való hozzájutásban;
- ☞ a terhességmegszakítás költsége tovább emelkedjen és fix összegű díjból teljeskörű térítésre lépjen elő;
- ☞ a törvénymódosítással egyidőben nem terjesztik elő a végrehajtási rendeletet, amely olyan fontos kérdésekről fog dönteni, mint a terhességmegszakítás igénybevételének anyagi feltételei.

Kiadta a

TASZ

2000 MÁRCIUSÁBAN.

1011 BUDAPEST,
JÉGVEREM UTCA 8. III. 12.
TEL./FAX: 201-7375; 214-7102
E-MAIL: TARSASAG@ELENDER.HU
HOME-PAGE: WWW.C3.HU/HCLU